

vallási jelképeket tűzött ki magára, és keresztény jelszavakat hangoztattott, ami sértette a sógunátus keresztényellenes politikáját.¹⁷⁵ A kiirtásukra kiküldött csapatok azonban kudarcot vallottak, mire a sógunátus a hollandoktól kért segítséget. A négy hónapig tartó megsemmisítési akcióban a hollandok szétágyúzták a felkelők központját, végül azok megadták magukat. Ez volt a japán történelem első, egy európai állam nyílt közreműködésével megvívott háborúja: a Simabara-háború.

Mivel a vérontást – a holland diplomácia hathatós közbenjárására – a *bakufu* a portugálok hibájául róta fel, 1639-ben végleg kitiltotta a luzitánokat Japánból. A portugálok azonban még nem adták fel: 1640-ben újabb elvetélt próbálkozást tesznek a kapcsolatok felvételére. Hajójukat a sógun felgyújtatta, tengerészeit pedig – tizenhárom matróz kivételével –, kivégeztette. Néhány évvel később, 1647-ben Manilából ismét egy portugál, 1673-ban pedig egy angol hajó tett még kísérletet a Japánba való behajózásra, de a sógunátus mindkettőt megakadályozta.¹⁷⁶ Az ibériai nagyhatalmak, Spanyolország és Portugália, valamint Anglia végleg eltűntek a szigetország vizeiről. Egyedül a hollandok maradhattak.

JEZSUITA BESZÁMOLÓK A KERESZTÉNYEK ÜLDÖZTETÉSÉRŐL

Fordításaimat két rövid jezsuita beszámoló zárja. Választásom nem véletlenül esett ezekre a dokumentumokra. A jezsuiták írásai kiválóan kiegészítik eddigi ismereteinket arról az igen egyoldalú japán–keresztény vallási küzdelemről, amit a fenti dokumentumok alapján megismerhettünk. Vagyis az alábbi két beszámoló még inkább alátámasztja azt a korántsem mindennapi tényt, hogy a világ egynegyedét uralmuk alatt tudó spanyoloknak a 17. század évtizedeire nem maradt sem politikai, sem gazdasági ütőkártyájuk az események megfordítására Japánban, ami pedig egyedülálló a spanyol expanzió történetében.

Az első beszámoló 1633. július 25-én íródott, egy olyan időszakban, amikor a sógunátus keresztényellenes politikája már igen súlyos mértékűt öltött. Jezsuita szerzője ismeretlen.

¹⁷⁵ Totman, 304.

¹⁷⁶ Jamadzi, 211.

*Japánban [csak] 1632 márciusában vált ismerté az öreg császár¹⁷⁷ halálának híre, akinek halála már 1631 szeptember hónapjában bekövetkezett, azonban ezt a Tanácsának tagjai egész idő alatt eltitkolták, azon okból, hogy fia öröklését biztosítsák, akiről az a szóbeszéd járta, hogy csaknem vak és beteges természetű. Mindent megterveztek, mégpedig oly módon, hogy az apja államának öröksége békében fennmaradjon, habár később értesültek egy kínai hajóról, amely éppen ezekben a napokban érkezett (Manilába), ahol nagy háborús készülődések voltak. A Tanács tagjai által alkalmazott módszernek – amivel a császár halálát eltitkolták – részét képezték a keresztények elleni új intézkedések, amelyek által minden tartományban fellángolt a kegyetlen üldöztetés, és ezen intézkedésből fakadóan sok, különböző helyről származó és különböző életkorú japán adta életét Krisztusért.*¹⁷⁸

A dokumentumban két dologra szeretném felhívni a figyelmet. Az első, hogy Tokugava Hidetada hivatalos halálának napját valóban 1632. március 14-én tartja számon a történelem, vagyis a jezsuita szerzetes itt azzal a több mint érdekes ténnyel szolgál, hogy a japán államhatalom képes volt az ország teljhatalmú urának halálhírét akár hónapokon keresztül is eltitkolni, ha érdekei úgy kívánták. A második, hogy a keresztények üldöztetése kisebb mértékben vallási, sokkal inkább politikai célokat szolgált: elvonta a figyelmet a háttérben zajló öröklésről, arról a szándékról, hogy Hidetada hatalmát a lehető leggyorsabban, vér nélkül mentsék át fiának, Iemicunak.

Mi okból kellett ilyen módszerekhez folyamodni? A dokumentum írója utal rá, hogy Iemicu súlyos egészségügyi problémákkal küzdött, s bár felhívja a figyelmet arra, hogy mindez főleg szóbeszéd, tucatszám sorolhatnánk az olyan eseteket a világtörténelemből, ahol egy örökös hatalomátvétele a testi, lelki rátermettségén állt vagy bukott – testi rátermettség hiányában inkább bukott.¹⁷⁹

Mindazonáltal nem zárhatjuk ki annak a lehetőségét sem, hogy a *bakufu* vallási okok is vezérelték a keresztényüldözésben, minthogy van-

¹⁷⁷ A dokumentum írója által használt „császár” kifejezés nem Japán császárára, hanem a sógunra utal. Az „öreg császár” így nem más, mint a második Tokugava sógun, Hidetada (1605–1623).

¹⁷⁸ *Jesuitas*. Real Académia de Historia de Madrid (R. A. H.) Tomo 120, folios 599.

¹⁷⁹ Tokugava Iemicu esetében a bukás nem következett be. Hatalmának átmentése sikerrel járt. A Tokugavák nemzetségének 3. sógunja 28 esztendőn keresztül (1623–1651) igazgatta az országot.

nak is erre utaló bizonyítékok. A mindenkori államhatalom vallási, erkölcsi indítékai azonban mindig a politika szolgálatában álltak. Ékes bizonyítéka ennek, hogy a sógunátussal együttműködni kész, szintén keresztény hollandokat és angolokat a *bakufu* nem üldözte.

Ennek okát kereshetnénk abban, hogy a katolikus spanyolokkal és portugálokkal ellentétben a hollandok és az angolok protestánsok voltak, s ahogy arról már korábban is szóltam, a protestánsok valláspolitikája sokkal szimpatikusabb volt a *bakufu* számára a hitbuzgó katolikusokénál. A japán államhatalom azonban nem az európai vallási megosztottság alapján hozta meg legfontosabb döntéseit. Kétségtelenül átlátta az új hitnek a japán népre gyakorolt szellemi, erkölcsi veszélyét, azonban intézkedéseinek mozgatórugója főleg a politika volt, nem pedig a vallás. A japánok pontosan tudták, hogy a megfelelő politikai lépések megoldást jelentenek majd vallási problémáikra is, Japánban ugyanis korántsem létezett egy, a világi hatalomtól független és olyan erővel bíró egyházi potenciál, mint Európában a pápaság intézménye.¹⁸⁰ Ráadásul a Tokugava-hatalomnak a következő évtizedekben sikerült kiépíteni egy őt szolgáló „Tokugava-államvallást”, aminek szellemi gyökerei Iejaszuig nyúlnak vissza.

Az a keresztény valláspolitikai tehát, amit a spanyolok és a portugálok ebben a politikai és kulturális környezetben folytattak – visszatekintve immár világosan látjuk –, eleve halálra volt ítéelve.

Utolsó dokumentumunk a 17. század második felének japán keresztényeiről és azok szigetországbeli helyzetéről vall. Érdekesége, hogy 17 évvel az ibériaiak kitiltása után íródott, ennél fogva bizonyítékokkal szolgál azzal kapcsolatban, hogy a spanyolok és portugálok kitiltása az országból nem jelentette egyben a japán (katolikus) kereszténység megszűnését is.

¹⁸⁰ A többségben sintoista vallási közösségek a mindenkori államhatalom szolgálatában álltak, azokat a közösségeket pedig, amelyek ellenszegültek, többnyire utolérte a vég. Ez a tendencia már Oda Nobunagánál megmutatkozik, aki számos – többnyire buddhista – felekezetet és sok ezer hívület kiirtatta, kezdve a tendai-szerzetesek 1571. évi lemészárlásával és az 1574-es ovari vérfürdővel bezárólag. Az államhatalom álláspontja az ellenszegülő szerzetesekkel szemben sem Tojotomi Hidejosi, sem a Tokugava-hatalom alatt nem változott. Talán csak a mértéke és a módszerei voltak mások, de a hatalom mindenféle erkölcsi aggály nélkül alkalmazta az ilyen vagy olyan leszámolás módszerét azokkal a vallási közösségekkel szemben, amelyek útjában álltak politikájának. Nem csoda tehát, hogy a japán valláspolitikai egy idő után nem maradt toleráns az „idegen barbárok” hitével szemben sem – kizárólag addig, amíg politikai érdekei úgy kívánták.